

УДК 378.011.3:004+005.95]:001.8
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/88-1-50>

Микола КРАСІЛЬНИКОВ,
orcid.org/0009-0001-1333-2245

аспірант кафедри розвитку дитини раннього і дошкільного віку
Державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»
(Полтава, Україна) kni_2009@ukr.net

Марія ПОЧИНКОВА,
orcid.org/0000-0002-1383-7470

доктор педагогічних наук,
професор кафедри початкової освіти
Державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»
(Полтава, Україна) pochinkovam@gmail.com

СТРУКТУРНІ КОМПОНЕНТИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ

Стаття присвячена розкриттю й узагальненню поглядів науковців на структуру інформаційної компетентності майбутніх менеджерів.

Автори зазначають, що в сучасному дискурсі поруч із поняттям «інформаційна компетентність» розглядаються як синонімічні, або такі, що більше підкреслюють один зі складників такої компетентності, поняття «інформаційно-цифрова», «інформаційна компетенція», «інформаційна грамотність», «інформаційно-комунікативна компетентність», «інформаційно-технологічна компетентність», що пов'язано із перекладом поняття «information competence».

Науковці по-різному підходять до визначення структурних компонентів інформаційної компетентності майбутніх менеджерів: як єдність компонентів (знання, уміння, навички, ставлення, інформаційна культура, цифрова грамотність); як набір умінь, знань та навичок, вміння використовувати інформацію та інформаційні ресурси; як сукупність умінь, навичок роботи з інформацією в усіх її формах і способах подання; як володіння знаннями про ІКТ, застосування інформаційної компетентності в управлінні й повсякденному житті, уміння використовувати персональний комп'ютер з метою пошуку та узагальнення даних, їх зберігання та передачі, проведення оцінювання інформаційних процесів результатів професійної діяльності; як наявність трьох структурних компонентів: інформаційний, комп'ютерно-технологічний, процесуально-діяльнісний та ін.

На підставі узагальнення поглядів науковців на структуру інформаційної компетентності майбутніх менеджерів автори статті визначають у структурі такої компетентності когнітивний, операційно-діяльнісний, технологічний, креативний, рефлексивний компоненти. Де, когнітивний компонент відображатиме знання про типи і види інформації, наявні ІКТ та їх ролі в професійній діяльності, можливості їх використання в професійній діяльності менеджера, сучасні тенденції розвитку ІКТ, цифрову та мультимедійну грамотність, усвідомлення особистісних інформаційних потреб тощо; операційно-діяльнісний компонент містить у собі уміння й навички роботи з інформацією; володіння засобами сучасними ІКТ; уміння й навички впроваджувати ІКТ в професійну діяльність менеджера тощо; технологічний компонент: уміння відібрати доцільні ІКТ для впровадження в професійній діяльності, уміння працювати з різним програмним забезпеченням на різних апаратних засобах; креативний компонент: розробка, виконання та керування ІТ-проєктами і процесами; розробка стратегій, використання ІКТ для вирішення професійних завдань і прийняття рішень; рефлексивний компонент – оцінка інформаційних процесів у професійній діяльності, рівня володіння ІКТ, оцінка застосування інформаційної компетентності в цілому.

Ключові слова: майбутні менеджери, інформаційна компетентність, структурні компоненти.

Mykola KRASILNIKOV,
orcid.org/0009-0001-1333-2245

Postgraduate student at the Department of Early and Preschool Child Development
Luhansk Taras Shevchenko National University
(Poltava, Ukraine) kni_2009@ukr.net

Mariia POCHYNKOVA,
orcid.org/0000-0002-1383-7470

Doctor of Pedagogical Sciences,
Professor of the Department of Primary School Education
Luhansk Taras Shevchenko National University
(Poltava, Ukraine) pochinkovam@gmail.com

STRUCTURAL COMPONENTS OF INFORMATION COMPETENCE OF FUTURE MANAGERS

The article is devoted to revealing and generalizing scholars' views on the structure of information competence of future managers.

The authors note that in modern discourse, alongside the term "information competence," there are several related or synonymous terms—each emphasizing specific components of this competence—such as "information and digital competence," "information competency," "information literacy," "information and communication competence," and "information and technological competence." These variations are largely due to different interpretations of the English term "information competence."

Researchers approach the definition of the structural components of future managers' information competence in different ways: as a unity of components (knowledge, skills, attitudes, information culture, digital literacy); as a set of abilities, knowledge, and skills involving the use of information and information resources; as a collection of abilities and skills to work with information in all its forms and modes of presentation; as possessing knowledge of ICT, the application of information competence in management and everyday life, the ability to use a personal computer for searching and summarizing data, storing and transmitting it, and evaluating information processes and the outcomes of professional activity; or as the presence of three structural components: informational, computer-technological, and procedural-activity-based, among others.

Based on a synthesis of scholars' views on the structure of future managers' information competence, the authors identify five structural components: cognitive, operational-activity, technological, creative, and reflective.

The cognitive component reflects knowledge of types and categories of information, available ICT tools and their roles in professional activity, the possibilities of using them in managerial work, current trends in ICT development, digital and multimedia literacy, and awareness of personal informational needs.

The operational-activity component includes the abilities and skills to work with information; proficiency in modern ICT tools; the skills to integrate ICT into a manager's professional activity.

The technological component refers to the ability to select appropriate ICT tools for professional use and the skills to work with different software on various hardware platforms.

The creative component involves designing, executing, and managing IT projects and processes; developing strategies; and applying ICT to solve professional problems and make decisions.

The reflective component includes evaluating information processes in professional activities, assessing ICT proficiency, and reflecting on the overall application of information competence.

Key words: future managers, information competence, structural components.

Постановка проблеми. Абсолютне проникнення сучасних інформаційних технологій, а, відповідно, й великих обсягів інформації в усі сфери життя людини, вимагає підготовки фахівців зі сформованою інформаційною компетентністю, що особливо важливо для майбутніх управлінців. Оскільки саме від рівня сформованості такої компетентності в межах професійної залежить ефективність застосування широкого спектру цифрових технологій у фаховій діяльності.

Аналіз досліджень. Сьогодні науковці приділяють значну увагу дослідженню змісту і структури поняття інформаційна компетентність фахівців (О. Андрющенко, О. Ворон, Р. Гуревич, Г. Дегтярьова, Л. Дідух, С. Калаур, М. Кадемія, А. Коломієць, М. Наголюк, О. Овчарук, О. Самойленко, С. Сисоєва, Н. Сороко, Л. Шевченко та ін.). Різні аспекти проблеми структури інформаційної компетентності менеджерів висвітлено в доробках вітчизняних і зарубіжних науковців: А. Барбінова, Т. Горобець, В. Локшин, П. Олешко, О. Соробагатська, Н. Стаценко та ін.

Аналіз сучасного наукового дискурсу дозволяє стверджувати, що науковців розглядають поняття «інформаційна компетентність» у різних сино-

німічних варіантах: «інформаційно-цифрова», «цифрова компетентність», «інформаційна компетентність», «інформаційна грамотність», «інформаційно-комунікативна компетентність», «інформаційно-технологічна компетентність» та ін., що, на нашу думку, пов'язано з перекладом англійських понять «information competence», «digital competence», а також, з акцентом на окремій більш важливій складовій цієї компетентності. Тому, в світлі нашого дослідження ми розглядаємо ці поняття, як синонімічні.

Мета статті – розкрити та узагальнити погляди науковців на структуру інформаційної компетентності майбутніх менеджерів.

Виклад основного матеріалу. Розкриємо погляди науковців на структуру інформаційної компетентності майбутніх менеджерів.

А. Барбінова, досліджуючи розвиток інформаційної компетентності майбутніх менеджерів, визначає в структурі такої компетентності єдність наступних компонентів: знання, уміння, навички, ставлення, інформаційна культура та цифрова грамотність (Барбінова, 2022: 409).

Група дослідників (Н. Стаценко, О. Скоробагатська, Т. Горобець) зазначають, що до складу

цифрової компетентності входить набір умінь, знань та навичок, вміння використовувати інформацію та інформаційні ресурси (Стаценко та ін., 2023: 2).

Т. Лукіна емпірично розкриває структуру інформаційної компетентності керівника закладу загальної середньої освіти крізь сукупність умінь, навичок роботи з інформацією в усіх її формах і способах подання, що підтверджується змістом фахової компетентності цих фахівців, представленої в програмі навчання керівників Нової української школи (Лукіна).

У свою чергу, Н. Приходькіна визначає характеристики цифрової компетентності: усвідомлення особистісних інформаційних потреб; здатність до налагодження ефективного пошуку інформації в мережі інтернет, а також здатність до обробки інформаційних потоків; здатність до об'єктивного оцінювання точності і надійності інформації, представленої в інтернеті; здатність до інтерпретування та аналізування виокремленої в інтернет-ресурсах інформаційних матеріалів; усвідомлення відповідальності та здатність безпечно застосовувати інформацію в інтернеті; здатність застосовувати інформаційні матеріали в інтернет-мережі на основі етичних принципів, з урахуванням авторського права на створення та поширення інформаційного контенту в інтернет-мережі (Приходькіна, 2020: 96).

У світлі дослідження структури інформаційної компетентності, нашу увагу привертає дослідження І. Наумчука, який визначає інформаційну компетентність через сформовану здатність у шести площинах:

- володіння знаннями про сучасні тенденції розвитку ІКТ;
- застосування інформаційної компетентності в управлінні й повсякденному житті;
- вміння розробляти й застосовувати персональний комп'ютер з метою пошуку та узагальнення даних, їх зберігання та передачі;
- проведення оцінювання інформаційних процесів результатів професійної діяльності (Наумчук, 2010).

О. Міронова перебуває на позиції, що формування інформаційно-технологічної компетентності забезпечує кожному індивідууму низку знань, умінь і навичок: набуття знань щодо понять, пов'язаних з інформацією, а також щодо особливостей процесів, пов'язаних з нею, та інформаційно-комунікаційних засобів її оброблення; застосування інформаційно-комунікативних технологій під час навчальної і професійної діяльності, а також щоденного життя; володіння

методами і способами, які дозволяють здійснювати пошук, збирання, оцінювання, перетворення, оброблення, аналіз, подання, зберігання, розповсюдження інформації, а також збільшення якості реалізації цих дій за рахунок набутого досвіду; самостійну організацію власної інформації на сучасному етапі розвитку суспільства й особистого внеску під час здійснення інформаційної діяльності; ефективну відповідальну реалізацію інформаційної діяльності (Міронова, 2010).

В. Сасенко, Н. Курих, І. Сілютіна в складових інформаційно-комунікативної компетентності виокремлюють: рівень інформаційної компетентності; комунікативна компетентність; навички роботи з інформацією; адекватне та відповідальне використання інформаційних ресурсів; вміння розв'язувати різні питання, пов'язані з навчальним процесом методом правильного застосування інформації (Сасенко, 2022: 40).

У своєму дисертаційному дослідженні Н. Баловсяк визначає три структурні компоненти ІТ-компетентності: інформаційний – визначає здатність ефективно працювати з інформацією, поданою в різноманітних формах; комп'ютерно-технологічний – визначає вміння працювати з сучасними апаратними (комп'ютерними) засобами і програмним забезпеченням; процесуально-діяльнісний – визначає здатність застосовувати сучасні засоби ІК-технологій до роботи з інформаційними ресурсами і вирішення різноманітних завдань (Баловсяк, 2006).

Узагальнюючи погляди науковців на структуру інформаційної компетентності, можна сказати, що науковці визначають у структурі інформаційної компетентності менеджерів специфічні знання, уміння, навички щодо роботи з інформацією та засобами її обробки, розповсюдження, зберігання тощо, проведення оцінювання власної діяльності та її результатів.

На підставі аналізу позицій дослідників щодо структури інформаційної компетентності менеджерів ми можемо виокремити наступні компоненти: когнітивний, операційно-діяльнісний, технологічний, креативний, рефлексивний.

Так, когнітивний компонент відображатиме знання про: типи і види інформації; знання про можливості управління інформаційними потоками; про цифрові джерела, бази даних, аналітичні звіти тощо; наявні ІКТ та їх ролі в професійній діяльності; можливості їх використання в професійній діяльності менеджера; сучасні тенденції розвитку ІКТ; цифрову та мультимедійну грамотність; усвідомлення особистісних інформаційних потреб тощо.

Операційно-діяльнісний компонент містить у собі уміння й навички роботи з інформацією; уміння й навички управління інформаційними потоками, володіння засобами сучасних ІКТ; уміння й навички впроваджувати ІКТ в професійну діяльність менеджера тощо.

Технологічний компонент: уміння підібрати доцільні ІКТ для ефективного впровадження в професійній діяльності, уміння працювати з різним програмним забезпеченням на різних апаратних засобах.

Креативний компонент: розробка, виконання та керування ІТ-проектами і процесами; розробка стратегій, використання ІКТ для вирішення професійних завдань і прийняття рішень.

Рефлексивний компонент – оцінка інформаційних процесів у професійній діяльності, рівня володіння ІКТ, оцінка застосування інформаційної компетентності в цілому.

Висновки. Отже, аналіз наукових досліджень, присвячених визначенню структури інформаційної компетентності майбутніх менеджерів дозволяє визначити наступні структурні компоненти у її складі: когнітивний, операційно-діяльнісний, технологічний, креативний, рефлексивний.

Перспективи подальших досліджень убачаємо в розкритті змісту кожного структурного компонента інформаційної компетентності майбутніх менеджерів та критеріїв вимірювання їхньої сформованості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баловсяк Н. В. Формування інформаційної компетентності майбутнього економіста в процесі професійної підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. К. : Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України, 2006. 334 с.
2. Барбінова А. Розвиток інформаційно-цифрової компетентності майбутніх менеджерів освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Вип. 51. С. 408–413. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/51-63>
3. Лукіна Т. О. Інформаційна компетентність керівника закладу освіти як чинник ефективного управління Новою українською школою. URL : https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/719593/1/%D0%9B%D1%83%D0%BA%D1%96%D0%BD%D0%B0_%D1%82%D0%B5%D0%B7%D0%B8_%D0%A5%D0%B0%D1%80%D0%BA%D1%96%D0%B2_%D0%A1_028-030.pdf
4. Миронова О. І. Формування інформаційної компетентності студентів як умова ефективного здійснення інформаційної діяльності. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2010. № 17 (204). С. 165–175.
5. Наумчук І. Інформаційно-комунікаційна компетентність керівника позашкільного навчального закладу як важлива складова його професійної культури. *Педагогічний дискурс*. 2010. № 7. С. 174–177.
6. Приходькіна Н. Навчальна програма з медіа- та інформаційної грамотності ЮНЕСКО: концептуальні основи. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2020. № 1 (95). С. 96–102.
7. Стаценко Н. В., Скоробагаська О. І., Горобець Т. І. Диджиталізація вищої педагогічної освіти України: вектори розвитку підготовки освітніх менеджерів. *Академічні візії*. 2023. № 17. URL : <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/276>
8. Saienko V., Kurysh N., & Siliutina I. Digital competence of higher education applicants: new opportunities and challenges for future education. *Futurity Education*. 2022. № 2 (1). P. 37–46. <https://doi.org/10.57125/FED/2022.10.11.23>

REFERENCES

1. Balovsiak N. V. (2006). Formuvannia informatsiinoi kompetentnosti maibutnoho ekonomista v protsesi profesiinoi pidhotovky [Formation of information competence of a future economist in the process of professional training] : dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04. K. : Instytut pedahohiky i psykhologhii profesiinoi osvity APN Ukrainy. 334 s. [in Ukrainian].
2. Barbinova A. (2022). Rozvytok informatsiino-tsyfrovoi kompetentnosti maibutnykh menezheriv osvity [Development of information and digital competence of future education managers.]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*. – Current Issues of the Humanities. 51.408–413. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/51-63> [in Ukrainian].
3. Lukina T. O. Informatsiina kompetentnist kerivnyka zakladu osvity yak chynnyk efektyvnogo upravlinnia Novoiu ukrainskoiu shkoloiu. [Information competence of the head of an educational institution as a factor in effective management of the New Ukrainian School]. URL : https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/719593/1/%D0%9B%D1%83%D0%BA%D1%96%D0%BD%D0%B0_%D1%82%D0%B5%D0%B7%D0%B8_%D0%A5%D0%B0%D1%80%D0%BA%D1%96%D0%B2_%D0%A1_028-030.pdf [in Ukrainian].
4. Myronova O. I. (2010). Formuvannia informatsiinoi kompetentnosti studentiv yak umova efektyvnogo zdiisnennia informatsiinoi diialnosti [Formation of information competence of students as a condition for effective implementation of information activities.]. *Visnyk LNU imeni Tarasa Shevchenka* – Bulletin of Luhansk Taras Shevchenko National University. 17 (204). 165–175. [in Ukrainian].
5. Naumchuk I. (2010). Informatsiino-komunikatsiina kompetentnist kerivnyka pozashkilnoho navchalnoho zakladu yak vazhlyva skladova yoho profesiinoi kultury. [Information and communication competence of the head of an extracurricular educational institution as an important component of his professional culture.]. *Pedahohichnyi dyskurs*. – Pedagogical discourse. 7. 174–177. [in Ukrainian].
6. Prykhodkina N. (2020). Navchalna prohrama z media- ta informatsiinoi hramotnosti YuNESKO: kontseptualni osnovy [UNESCO Media and Information Literacy Curriculum: Conceptual Frameworks.]. *Pedahohichni nauky: teoriia,*

istoriia, innovatsiini tekhnolohii. – Pedagogical Sciences: Theory, History, Innovative Technologies. 1 (95), 96–102. [in Ukrainian]

7. Statsenko N. V., Skorobahatska O. I., Horobets T. I. Dydzhytalizatsiia vyshchoi pedahohichnoi osvity Ukrainy: vektory rozvytku pidhotovky osvitnikh menedzheriv. *Akademichni vizii*. 2023. № 17. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/276>

8. Saienko, V., Kurysh, N., & Siliutina, I. (2022). Digital competence of higher education applicants: new opportunities and challenges for future education. *Futurity Education*, 2(1), 37–46. <https://doi.org/10.57125/FED/2022.10.11.23>